

Uittocht innovatie ook in MKB

Nederland schrok wakker door de sluiting van de laboratoria van Organon. Maar de uittocht van onderzoeksbanen is allang ingezet, en niet alleen bij multinationals maar ook in het midden- en kleinbedrijf.

door Jan Trommelen

DEN HAAG – Zo'n 1.100 onderzoekers verliezen in één klap hun baan bij farmacieconcern Organon. Dat massaontslag haalde de kranten, maar de emigratie van research- en developmentactiviteiten (onderzoek en ontwikkeling, 'R&D') is al langer aan de gang. In 2005 had tien procent van de Nederlandse bedrijven zijn R&D in het buitenland, nu, vijf jaar later, is dat al vijftien procent, zegt Justin Jansen, hoogleraar aan de Rotterdam School of Management. „Dit zijn verontrustende signalen. We moeten Nederland aantrekkelijk houden voor kennisbedrijven.” Daarbij zijn het niet alleen de grote ondernemingen die verkasen. Bijna de helft van de bedrijven die activiteiten verplaatsen valt binnen het mkb. „Dat is veel minder zichtbaar, maar het mkb is wel de motor van onze economie”, aldus Desirée van Gorp, hoogleraar aan Nyenrode University. Zij onderzoekt sinds 2003 waarom ondernemingen Nederland verlaten. „Opvallend genoeg

vertrekt een groot deel naar landen met hoge inkomens, het gaat dus niet alleen om de lage lonen.”

Jansen ziet de komende tijd nog heel wat hooggekwalificeerde banen verdwijnen. „Ik denk dan niet zo snel aan een groot bedrijf als Organon, maar er komt een golf aan in het mkb.” Redenen voor DSM of AkzoNobel om onderzoeksactiviteiten te verhuizen naar India of China zijn de lagere lonen, het grote leger ambitieuze afgestudeerden dat de universiteiten daar afleveren, en de wens om dicht bij de klanten te zitten. Of omdat het contractueel moet. Nadat de scheepswerven hun productie naar China hadden verplaatst, eiste de overheid later dat ook de R&D-afdeling naar China ging. „Tot nu toe zijn ondernemingen nog erg huiverig om onderzoek en ontwikkeling in Azië te doen. Ze zijn bang snel gekopieerd te worden, vanwege het gebrekkige patentrecht. Ook zijn de bedrijven nog niet erg tevreden over het rendement van de R&D-activiteiten daar. Er spelen toch grote cultuurverschillen”, aldus Jansen. „Maar als China het patentrecht goed regelt, zullen meer onderzoeksafdelingen volgen.”

Aantrekkingskracht

Volgens Van Gorp zijn de afgelopen vijf jaar minimaal 41.000 banen verdwenen naar het buitenland. Dat is niet veel en geen reden om te schrikken. „Het wordt ernstig als Nederlands talent hier weggaat. Als een afgestudeerd onderzoeker niet terecht kan bij Organon, dan vertrekt hij. Maar als de talenten emigreren, dan verliest Nederland zijn aantrekkingskracht voor bedrijven. Dat proces is nu aan de gang, we mogen ons niet in slaap laten sussen.”

Het besluit over het lot van Organon werd genomen in de Verenigde Staten. Maar Van Gorp gelooft niet in beleid dat zulke overnamen verhindert. „Bovendien speelt het ook bij bedrijven die in Nederlandse handen zijn. Het is niet meer vanzelfsprekend om in Nederland te blijven. Het enige dat helpt is een aantrekkelijk vestigingsklimaat.” Haar Rotterdamse collega Jansen gelooft vooral in clustering van jonge bedrijfjes in de buurt van een grote onderneming. „Philips of Merck, Sharp & Dohme zijn voor hun research steeds meer afhankelijke van die jonge starters. Als in Oss rond Organon een hele trits van dergelijke bedrijven had gezeten, waren ze niet zo makkelijk vertrokken.”

